

Çərşənbə axşamı, 15 oktyabr 1918-ci il, nömrə 15

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Şəşənbə, 8 məhərrəmülhəram sənə 1337. 15 təşrin-i-əvvəl sənə 1918.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Kolyubakinskaya küçədə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə: 6-91. Tək nüsxəsi 50 qəpik.

Abunə şəraiti: Yanvarın birinədək Bakı üçün 35, başqa şəhərlərə 42 rublədir.

Bir aylığı Bakıda 12, başqa şəhərlərdə 19 rublədir.

Elan fiatı: sətəri 2 rublə. Kərratla gedən elanlar üçün güzəşt edilir.

Siyasi, ictimai, ədəbi və iqtisadi gündəlik «AZƏRBAYCAN» qəzetəsinə abunə dəftəri açıqdır.

Qəzetəmizdə iştirak etmək üçün müqəddir qələm sahiblərindən lazımı əşxas[ı] idarəmiz dəvət etmişdir. Böyük şəhərlər və əhəmiyyətli mövqələrdə müxbirlərimiz mövcuddur. Tiflis ilə xüsusi telefon müxəbərəmiz [xəbərleşməmiş] olmaqla bərabər, teleqraf acentəliyimiz hər bir mühüm xəbərləri intişara [yaymağa] çalışacaqdır. Kağız bahası və başqa məvadd [maddələr] sabit olmamağı münasibətilə şimdilik abunə bahası yanvar ayının birinədək qəbul edilir.

Bakıda:

3 aylığı 35 rublə; 1 aylığı 12 rublə.

Başqa şəhərlərdə:

3 aylığı 42 rublə; 1 aylığı 19 rublə.

Müraciət üçün adres: Bakı, Kolyubakinskaya küçədə (Parapet) “Azərbaycan” qəzetəsi idarəsi.

Баку, Колубакинская, контора газеты "Азербайджань".

Abunəçilərin nəzər-diqqətinə

“Azərbaycan” qəzetəsi iki dildə, türkca

və rusca ayrı-ayrı olaraq nəşr edilməkdədir. Abunəçilər abunə yazdırdıqları vaxt, hangi lisanda qəzetə alacaqlarını işarə etməlidirlər.

İdarə

ELAN

Bağlarda açılan “Hilali-əhmər” [Qırmızı Aypara] cəmiyyətinin şöbə əzasından [üzvlərindən] rica olunur ki, toplanan para, ərzaq və dəftərləri Sabuncuda “Sovet syezd” məktəbində Tofiq bəyə təslim etsinlər.

Üzv: Ağahüseyn Gözəlzadə

Mama M. Q. Şerman

Qəbul edir: mamalıq, ovmaq (masaj) və iynə vurmaq işləri. Həmçinin xəstələrə qulluq etmək işində də təcrübəsi vardır. Ünvanı: Kolyubakinski küçədə Parapetin qabağında Dildarovun 26 nömrəli evində, 2-ci mərtəbə.

Satılır

Mixaylovski küçədə Hüseynovun evində Hacığa Qədirovun “Skupilni” mağazası satılır. Xahiş edənlər məzkur [adı çəkilən] mağazaya müraciət etsinlər.

İXTAR [XƏBƏRDARLIQ]

Bu gündən etibarən “Azərbaycan” qəzetəsi Zaqafqaziya ajansından aldığı teleqrafları dərc etməyə başlayacaq və bundan sonra isə belə teleqrafların qəzetə-mizdə olması üçün təşəbbüsdə buluna-caqdır.

**AZƏRBAYCAN CÜMHURİYYƏT[İ]
DAİRƏSİNDƏN MƏMLƏKƏTLƏRƏ
HƏMİŞƏLİK KÖÇÜB GEDƏN
ŞƏXSLƏRİN KƏNDİLƏRİ İLƏ
GÖTÜRDÜKLƏRİ ŞEYLƏR HAQQINDA
MÜVƏQQƏTİ QANUN**

Azərbaycan Cümhuriyyəti dairəsindən gedənlər 2 manatlıq gerbovoy və 60 qəpiklik kanselyarski markası olmaq üzrə gömrükxanaya ərzihal [ərizə] verməlidirlər. Bununla bərabər, aparılacaq şeylərin iki nüsxə siyahısı dəxi təqdim edilməlidir ki, gömrükxana bu siyahı üzərinə şeylərə baxsın. Bu siyahılarda hər biri əlahiddə [ayrı-ayrılıqda] bağlanmış şeylərin ədədi lazım olmayıb, ancaq ümumi olaraq adları yazılmalıdır. Məsələn libas, ayaqqabı, camaşır, stalovı belyo, xörək qabları, mətbəx qabları, kitab və qeyri. Aparılacaq şeylərə Bakı körpülərində, dəmiryol mövqiflərində [stansiyalarında] bu məqsəd üçün hazırlanmış xüsusi yerlərdə baxılır. Siyahı üzərinə təhqiq edilmiş şeylər dəmiryol və ya paraxod idarələri ixtiyarına tapşırılır. Təhqiq edilmiş şeylərə plomb vurulub, göm-

rükxana məxarici olmaq üzrə hər bir bağlı əlahiddə yük üçün bir manat alınır, əşya sahibinə qəbz verilir.

Şeylərə öz sahibi yanında və ya onun əvəzindən şəxsiyyəti məlum olan şəxsin yanında baxılır. Şeylərin siyahı üzərə təhqiq edildiyi vaxt, polis tərəfindən də bir nümayəndə iştirak edir. Təhqiqat nəticəsi siyahılar üzərində qeyd edilib, siyahılardan biri əşya sahibinə qaytarılır. Digəri isə əşya sahibinin ərizəsi ilə bərabər gömrükxanada qalır.

Gömrük xərci alınmamış şeylər olduğu zaman, sərnişinlər əşyası üçün qoyulan ümumi əsas üzərinə həman şeylərə baxılıb, gömrük xərci alınır və yaxud o şeylər əşya sahibinin xahişinə görə Bakıda qalır.

Gömrük xərci ancaq mal cənbində [qismində] olan şeylərdən alınır. Xidmətləri mövcibincə [səbəbiylə] hər dəfə sərhədləri keçib gedənlər yolda və xidmətdə özlərinə lazım olan şeylərdən başqa, gömrük xərci vermədən başqa əşya və mal götürməyə haqlı deyildirlər.

Cümhuriyyət dairəsindən gedənlərin arzusuna müvafiq, əşyalarına gömrükxanaya yaxın yaşadığı yerdə və ya sərhəd gömrükxanasında baxıla bilər. Gömrükxana tərəfindən bir dəfə təftiş edilən əşyalar, ali məmurlardan əmr olmadığı zaman ikinci dəfə heç kəs tərəfindən təftiş ediləmməzlər.

Qeyd: Sərnişinlərin vaqonda öz yanlarında götürəcəkləri və sərhəd gömrükxanası tərəfindən təftiş edil-

məsi lazım gələn əşyalar üçün ərzihal verilməsi lazım deyildir.

İşlədilmiş şeylər gömrükxana vergisindən azad edirlər. Məsələn mebel (obstanovka), əlbisə, camaşır, yatacaq və xörək belyosu, matras, balış, yorğan, (bir ədəddən artıq olmamaq üzrə) xalça, mətbəx qabları, yemək qabları, və əkkas [fotoaparət] və tikış maşınları bir ədəddən artıq olmamaq üzrə.

Avtomobil, motosiklet, velosiped və qeyri çarxlı arabalar ancaq Maliyyə vəziri tərəfindən verilən xüsusi icazənamə ilə çıxarıla bilər.

Qalan şeylərə müvəqqəti vergi qərarı ilə gömrük vergisi verilir.

Baha qiymətli mədəni şeylərini hər bir şəxsə iki ədəd gömrükxana vergisi vermədən [aparmaq] icazəsi verilir. Bundan artıq aparalar isə qiymətinin 30 faizi qədərincə vergi verməlidirlər. Gümüş ev əşyalarından işlədilmişləri hər adama iki girvənkə olmaq üzrə çıxarılır. Bundan artıq olduğu zaman, baha qiymətli mədəni şeylərə müvəqqət tarifə qərarı ilə qiymətinin otuz faizi gömrük vergisi verilir.

Xüsusi sənət sahibləri öz sənətləri üçün yarar əşyaları gömrük vergisi vermədən aparmağa muxtardırlar [ixtiyarları var].

Cildli, cildsiz hər cür təb [çap] edilmiş kitablar, xəritələr və rəmkalı və rəmkasız əkslər gömrükxana vergisindən müafidirlər [azaddırlar].

Qeyd: Sabunçu mövqifində [stansiyasında] sənişinlərin əşyalarına bax-

maqdan ötrü gömrükxana məmuru ilə bərabər bir nəfər göndərilə bilər. Əşyalara baxmaqdan ötrü gömrükxana məmurlarından bir nəfər məmur qırx və digərinə otuz manat verilir. Bu məbləğ, əşyalarına baxılacaq sənişinlərdən bərabərcə alınır.

Maliyyə naziri

Məhəmmədhasən Hacinski

TELEQRAFLAR

İstanbul, 3 təşrinə-əvvəl [oktyabr]. Tələt paşanın dediyinə görə, Berlində olan alman və türk müzakirəti [müzakirələri] Türkiyə dövləti mənafeyi ilə xitəmpəzir olmuşdur [başə çatmışdır]. Müttəfiqlərin tədbiri ilə Bolqariya hadisəti [hadisələri] dayandırılacaqdır. Türkiyə Hökuməti tərəfindən lazimi tədbirlər ittixaz olunmuşdur [tədbirlər görülmüşdür].

* * *

Tiflis, 4 təşrinə-əvvəl. Xariciyyə Nəzarətindən [Xarici İşlər Nazirliyindən]. Gürcüstan Hökumətinin Moskvadan aldığı rəsmi məlumata görə, Rusiya Şura Hökuməti Zaqafqaz cümhuriyyətlərində və xüsusən Gürcüstan Hökuməti idarələrində danışmağa nə Zaqafqaz Rus Milli Komitəsi və nə də onun nümayəndəsi Lebedevi vəkil etməmişdir. Bundan naşi [buna görə], Gürcüstan Hökuməti Rus Milli Komitəsi nümayəndəsini Şura Hökumətinin

rəsmi nümayəndəsi hesab edə bilməyəcəkdir.

* * *

Moskva, 2 təşrini-əvvəl. Mərkəzi Komitə Mətbuat bürosunun məlumatı. Rostov hərbi məhkəməsi Strajevskini güllələnməyə məhkum etmişdir.

Türk Ocağı

MİLLİ TƏRBIYƏ

Bir millətin bəqası [öz varlığını davam etdirməsi] və başqalarının zənciri-əsəratı altında əzilməməsi, rifah və səadətlə yaşaması, o millətin tərbiyyə-i-milliyəsinə bağlıdır. Zira bir millət nə qədər kəndi dilində, kəndi ruhunda, kəndi qanında, kəndi ən'ənatında [ənənələrinə uyğun] tərbiyə alarsa, o nisbətdə də kəndisini sevər və bu sayədə kəndi həyatı-cavidanisi [əbədi həyatı] üçün çalışar, çabalar. Odur ki, şu həqiqəti təqdir edən müdrük millətlər, milli ocaqlar təsis edərək, bu vasitə ilə millətlərinin tənvi-əfkarına [düşüncələrini aydınlatmağa] və bu surətlə hissiyyati-milliyələrinin yüksəlməsinə çalışmışlar və bununla kəndi mövcudiyəti-milliyələrini aləmə bildirmişlərdir. Daha doğrusu, bu sayədə başqalarına əzilməkdən xilas olmuşlardır. İştə, yuxarıdan bəri milli tərbiyə haqqında söylədiyimiz o həqiqətlərlə Qafqaziya türklərinin bu ana qədər çəkdiyi əziyyət və məşəqqətləri düşü-

nəcək olarsaq, Qafqaziya türklərinin o əziyyət və məşəqqətlərinə, onların milli tərbiyədən uzaq düşmələri bəis olmuşdur desək, yanılmaz zənn edirəm.

Əgər anadan olar-olmaz yabançı südlərlə bəslənilmiş və onların ağuşı-tərbiyəsinə [tərbiyəsinin qucağına] atılmış türk yavruları ilə ana dillərini öyrənmədən, milli tərbiyələrini almadan əcnəbi evlərinə verilən və Rusiya içlərinə göndərilən türk balalarının nə yolda bir hissədə buluna biləcəkləri, hətta eyidən eyi mülahizə edilərsə, balada [yuxarıda] söylədiyimiz o sözlərin bir həqiqət olduğu meydana çıxar.

İştə, bu günlərdə, ənqərib [yaxın zamanda] şəhrimizdə təəssüs edəcək [qurulacaq] Türk Ocağı, gərək yuxarıda söylədiyimiz o acı həqiqətləri düşünsün. Düşünsün də, Azəri türklərinin milli tərbiyələri haqqında böyük bir təşəbbüsdə bulunsun və onların hissiyyati-milliyələrinin oyanmasına və türklük kimi böyük bir qayənin intişarına [yayılmasına] var qüvvəsi ilə çalışsın.

Binaileyh təəssüs edəcək Türk Ocağı, həqiqi bir Türk Ocağı olmaq istərsə, onda gərək türk aləminə əl uzadıb onun əhvali-ruhiyyə və tarixiyyəsini havi [ehtiva edən] kitablar nəşr etsin və türk qəhrəmanlarının, ədib və şairlərinin abidələrini yapsın və onların millət və milliyət uğrunda buraxdığı əsərləri, göstərdiyi fədakarlıqları mühazirə və müsəmirələr [yığıncaqlar] vasitəsi ilə əfradi-millətin [millətin fərdlərinin] qəlblərində rəzk eyləsin [dikəlt-

sin]. Və onları, o böyük qəhrəmanların, o türklük məfkurəsini irəli sürən o türkçü şairlərin, o millətçi ədiblərin getdiyi yollara sövqə çalışsın. Hələ mürrüri-zaman ilə [vaxt ötdükə] unudulmuş milli əlbisəmizi, milli sərpuşumuzu [baş geyimimizi] nə yolda olduğunu arayıb bulmaqla, milli qişafətlərimizi əfradi-millətə göstərsin və bununla bərabər, bu gün əşəddi-ehtiyacımız [şiddətli ehtiyacımız] olan çocuq yuvaları təsis edərək, mini-mini türk yavrularını istiqbalın qəhrəman və fədakar bir övladı olmaq üçün türk ruhunda böyüdüb, türk qanında hazırlasın.

İştə, Azərbaycanda təəssüs edəcək Türk Ocağı, mərkəzimiz ola biləcək İstanbul Türk Ocağıyla əlaqədə bulunarsa, Azərbaycanımızda bir program təqib edəcək olarsa, həm bütün türk ələmində bir rabitə hüsula gətirə biləcək və həm də məqsəd nədən ibarətsə, ona nail ola biləcəkdir.

Rza Zaki

QƏZETƏLƏRDƏN

Tiflis qəzetələrinin Vyanadan aldığı teleqraflara görə Vengeriya Baş Vəziri [Macarıstan Baş Naziri] Vekerle izhar [ifadə] etmişdir ki, hökumət sülh müxəbirə və müzakirəti [görüş və müzakirələrinin] başlanması haqqında öz təklifini təkrar etmişdir. Reyxstaqın Sosial-Demokrat Fırqəsi ümumi sülh şəraitini [şərtlərini] hazırlamışdır. Sosial-

Demokrat Fırqəsi tezliklə sülh müzakirətinin başlanmasını tələb etməkdədir.

* * *

Hamburqdan teleqrafla xəbər verirlər ki, Çıkaqoda olan Amerika Sosialistlər Konqresi müttəhidül-qövl [bir səslə] sülh qətnaməsini qəbul etmişdir.

* * *

Moskovadan alınan xəbərlərə görə, Leninin yaşadığı Kremlin sarayında bir qutu böyük, qüvvətli dinamitlər tapılmışdır. Bu münasibətlə bütün sarayın təftiş edilməsi əmri verilmişdir.

* * *

Şura Hökuməti Moskvada vüqu bulacaq iğtişaşlar əleyhinə ciddi tədbirlər ittixaz etməkdədir [tədbirlər görməkdədir]. Fəhlə məhəllələrində pulemyotlar hazırlanmışdır. Teatralı meydanında, Strastnoy kilsə yaxınlığında, Varvarinski darvazalar yanında toplar düzülüşdür.

* * *

Tiflis qəzetələrinin yazdığına görə, Tiflisdəki Almaniya mürəxxəsləri [nüməyəndələri] yaşadığı bina qarşısında böylə bir lövhə asılmışdır: “Bu axır vaxt Mets şəhərinin alınması və Strasburqa güclü bir ordu hərəkət etməsi haqqında şəhərdə yalan şayiələr nəşr edilməkdədir. Bu şayiələrin Müttəfiqlər acentaları tərəfindən nəşr edildiyi şübhəsizdir. Bu xəbərlər büsbütün əsl və əsassızdırlar. Çünki Almaniya xətti bütün bu cəbhədə (Reyms şimalında) Brimon, Somppi, Apremon, (Verden şimalında) Beldmon, Vil-an-Voyevr,

(Pont-a-Musun şimalında) Vandyer, Badenvilldən şərqə və oradan da cənub tərəf xətti-müstəqim [düz xətt] ilə İsveçrəyə tərəf uzanmışdır. Bütün Almaniya cəbhəsi Verdendən İsveçrə sərhədinə qədər sabiqki haldadır.”

Türk duyğuları

Qafqaz gənclərinə

2

ARTIQ OYAN

Bir Allah var, bir də vatan,
Ey türk oğlu, buna inan,
Hər addımda dinə dayan,
Vakit gəldi, artıq oyan!

Oyan artıq, vakıt gəldi,
Sabah oldu, gün yüksəldi,
Fürsət günü çox bəkləndi,
Vakit gəldi, artıq oyan!

Top və tufəng, bomba sənin
Allah deyən gür səsinin
Arasında gürüldəsin,
Vakit gəldi, artıq oyan!

Vakit gəldi, oyan artıq!
Sil gözünü, meydana çıx!
Özün təmiz, alnın açıq,
Vakit gəldi, artıq oyan!

Sən də göstər alnın ağdır,
Öz yerlərin bu torpaqdır,
Yaşamaq da sənə haqdır,
Vakit gəldi, artıq oyan!

*Təmmuz [iyul] 334
Arif İrfan Qaraosman*

ZƏFƏR YOLUNDA

Gərək müharibədən əvvəl və gərək müharibə əsnasında böyük və möhtərəm türk şairi Mehmed Əmin bəy türk millətinə, türk millətinin duyğularını, bir türk qələmiylə yazdı. Bu böyük ədibin ruhunda həp türklərin oyanması üçün böyük-böyük hisslər doğar. Bunlar birər cövhər, hər türk üçün saxlanacaq, əzbərlənəcək birər böyük və qiymətli əsərlərdir. Biz də bunları yurdumuzda yeni-yeni oyanan milliyət hisslərini qüvvətləndirmək üçün bu gündən etibarən qəzetəmizdə təfriqə surətilə nəşr edəcəyiz. Birinci olaraq “Zəfər yolunda”kı əsəri intixab etdik [seçdik]. Məqsədimiz böyük millətimize oyanması, oxuyucularımızın ziyadələşməsidir. Bizdən qeyrət, millətdən rəğbət.

*“Azərbaycan”ın təfriqəsi
Zəfər yolunda
Ənvar paşa həzrətlərinə!*

Əsər:

**Mehmed Əmin bəy
ORDUNUN DASTANI**

Çanaqqala qəhrəmanlarına

Bu gün xaqan səfərbərlik elan etdi,
Üç dövlətə cəng topları gürüldətdi.

Əziz yurdun vaqur səsli davulları,
Babaları, qardaşları, oğulları
Ay-yıldızlı al bayrağın
O müqəddəs kölgəsinə çağırıyor,
“Ey qazilər” söylənən hər soqağın

qüvvət onda vardır.
 Altaylarda, Qafqazlarda türk diliylə
 qonuşanlar
 Onu Turan ellərinin öz sultanı
 tanıyolar,
 Kap burnundan Çinə qədər
 milyonlarca müslümanlar
 Onun hər bir fərmanına Quran kimi
 qanıyolar.
 Ondən başqa hərislərin göz tikdiyi hər
 gözəl yer,
 Rixtimləri gəmilərlə dolu olan
 Fenikələr,
 Əl-Cəzirə anbarları,
 Ninivyənin gül və zanbaq bağçaları bu
 gün onun,
 Şərqi Roma hasarları,
 Fələstinin gümüş qaplı məbədləri
 bütün onun,
 Ərzin altun anaxtarı bu gün onun
 əlindədir,
 İstiqbalın bəklənİLən bəxti onun
 dilindədir.
 Bu düşmənlər istəyir ki, bu xaqanlıq
 söndürülsün,
 Onun uca xilafəti,
 Adlı-şanlı səltənəti, geniş, zəngin
 məmləkəti
 Qərbin bəxtsiz Əməvilər dövlətinə
 döndürülsün.
 Abdullahı Qırnatada döyündürən
 məlun ölüm
 Ərtoğrulun nəslinə də qadın kimi saç
 yoldursun,
 Əndəlüsün alovuyla şəhrayinlər yapan
 zülüm
 Türk elinin xərabəsi üstünə də kül
 doldursun.
 Ta ki, onlar hindu, moğol, ərəb və türk
 yirmi irqə,
 İpək, fağfur, sədəf, yaqut torpaqları
 zəngin Şərqə

Bir qüvvətdən qorxmaqsızın
 Qırbaclarla, dəmirlərlə, atəşlərlə zülm
 etsinlər
 Və bu əsri Sezarların
 Konsulları ilah olan zamanına
 bənzətsinlər.
 Ah, o zaman bizlər üçün nə hökumət,
 nə milliyət,
 Dini, irqi, hüriyyəti unuduran bir
 müsibət!

* * *

Ey vətənin canlı bahar çiçəkləri,
 Ey Şərqin saf eşqlər duyan mələkləri,
 Ey ilahi bəldələri
 Bakirləri, gəlinləri ağlamayın,
 Göz yaşıyla qəlbimizin
 Şu sızlayan yarasını dağlamayın.

O millətlər ağlasın ki, erkəkləri,
 Qadınları vətən üçün hissizdirlər.
 Şairlərin, zənginlərin yürəkləri
 Qüvvət, altun vermək üçün xəsisdirlər.

Yurdun böylə fəlakətli günlərində,
 Onun yayla, köy, qəsəbə – hər yerində
 Hər qəhrəman dəliqanlı
 Ən sevgili vücudlardan uzaqlaşır,
 Hər gənc zövcə, hər nişanlı
 Bir qız qardaş qəlbi kimi duyğu daşır.

Bizim bu gün gördüyümüz hür
 millətlər
 O fədakar ciftlərin yadigarı,
 Gözümüzü qamaşdıran səadətlər
 Məşəqqətli zamanların bərgüzarı.

Ağlamayın! Türk qızları
 Zəfərlərə yollar açar,
 Bozqırların yıldızları
 Karvanlara nurlar saçar.

Sonu var

İQTİSADİYYAT

II

Yeni vətənimizdə yeni məktəb

Yeni vətənimizin iqtisadi cəhətlərinin təmini, yeni məktəb əsasında asılıdır. Böylə məktəblər bir çocuqlardan ötrü olmamalıdır.

Bizim cəmiyyətlər də böylə məktəblər kimi, üzvləri arasında müəllimlik yapmalı, həyati-iqtisadiyyəni [iqtisadi həyatı] xalq arasında nəşr və təbliğ etməlidir.

Biz filcümlə [hamımız] əski Rusiya məktəblərində tərbiyə və təhsil gördüyümüzədən naşi, gələcək məktəblərimizin də işbu nizam üzrə tərtib tapmasına təbii olaraq çalışacağız. Fəqət əski məktəbin yeni vətənimiz üçün fənalıqdan başqa bir şey gətirməyəcəyinə əminiz.

Məktəb məktəblilərdə gözü açıqlıq, həyatı görmək artırmalıdır. Həyati-iqtisadiyyə isə bundan ötrü ən geniş bir zəmidir. Bütün kürreyi-ərz fəqət bu məsələ ilə uğraşır. Binaileyh [ona görə] məktəbli daimül-övqat [hər zaman] yeni-yeni macərələr qarşısında olacaq, yeni-yeni məsələlər görəcəkdir. Mütəəllim [tələbələr] gündən-günə məlumat almaqla tərəqqi etməyə müvəfəq olacaqdır.

Əski məktəb bizə nə vermiş əcəba?

Heyif olsun, təəssüflə məktəbdən heç bir şey almadığımızı etiraf edəcəyiz.

Biz məktəbdən quru sözdən başqa

bir şey alammadıq. Tarix oxuduq, insanları tanımadıq; coğrafiya təhsil etdik, ölkələri bilmədik; bir çox lisan sərfi [dil qayda-qanunları] əzbərlədik, dilsiz qaldıq.

İştə əski məktəb[in] bizə vermiş [olduğu] səmərələr...

Böyləliklə, əski Rusiya edadiyyəsi (gimnaziya, realnı və qeyri) bitirən bir tələbə “Həyata daxil oldum” deyə meydana çıxırdı. Fəqət bu tələbədə nə görün göz, nə eşidən qulaq, nə də hiss edən əsəb bulunurdu. Etiraf edəlim, danmayalım, Rusiya edadiyyəsindən çıxdıqda biz həyatı bilməmək başqa, kim olduğumuzu belə bilmirdik. Hal-hazırda bilirizmi əcəba?

Təəssüflər olsun! Gözəl, qızıldan qiymətli vaxtlarımızı, şəbəbətimizi [gəncliyimizi] məktəbxana deyil, cahilxanalarda keçirmişiz. Məktəb məktəbliyə həyata nəzəriyyat, insanlarla müəmilə, təbiətlə mübarizə öyrətməlidir. Əvəzində isə biz nə aldıq əcəba? Latın kəlimələri, siyahı yazmaq, beşi altı ilə cəm etmək. İştə bu!

Həyat isə bambaşqa bir məcrada axır, bambaşqa bir surətdədir.

Məktəb, həyat olmalıdır. Həyatdan qeyri məktəb, məktəb adlandırılmamalıdır. Götürəlim bir edadiyyəni bitirmiş tələbəni. Bu “elmi” zat, zavoda daxil olduqda taraqqat-turuqdan başqa səs eşidəmməz, zor gövdəli mühərrik makinadan başqa bir şey görəmməz. Halbuki zavodda başqa səslər də var, başqa şeylər də görmək mümkündür. Makinanın bir taraqqat-turuqu bir növ

həyatı təbliğ edir. Makinanın bir qolu, ya bir yayı bir növ zəhməti göstərir. Bizim tələbə isə zavodu seyr edər, edər də çıxıb gedər. Zavoddan isə heç bir şey aparmaz söyləyir. Bəs məktəb nə imiş?

Yeni vətənimizi məmləkət halına salmaqdan ötrü, millətimizi millətlər sırasına daxil etməkdən ötrü, çəlik [polad] mizaclı, dəniz kirdarlı [taqətli] qüvvələr istənilir. Heyiflər olsun ki, əski məktəblərimiz, əski zəmanə insanları qurumuş mummyalar buraxır, istiqbalın[ı], təbiəti qovğa meydanı, məqsəd-amal təriqi [yolu] ədd edən [sayan] qəhrəmanlar çıxarmağa qadir deyildir.

Əvət! Əski məktəb, həqiqətən, əskidir. İşbu məktəb tədrisati hali-hazirə həyatına [hazırkı dövrün həyatına] tətbiq ediləmməz. Məktəb mütəəllimin bir məktəb həyatı deyil, ev həyatı və cəmiyyətlərdə keçirdiyi həyatı heç vaxt nəzəri-etibara almamış, bundan dolayı bir çox fəna nəticələr görülməkdədir. Böylə məktəbdən çıxmış tələbə arxadaşlarını, bəzən ana-atasını belə bəyənmir. Bunlarla cəmiyyətlərdə qonuşmanı özünə ar bilir. Nə üçün? Babasının əlbisəsi köhnə, anasının çadəri [örtüyü] ipək deyildir, arxadaşı şapka deyil, papaqlıdır. Bunu bizə tərbiyəmiz verməmiş, Nikolaylar bağışlamamışlar. Məktəblərimizdən qalmış irsdir.

Həyata çıxmış (!) məktəbli, xüsusi bir müvəffəqiyyətsizlikdən dolayı həyatdan bilmərrə məyus olur, əsəblənir, bir çox xəyalata düşür. Məktəbimiz sağlam insan əvəzində xəstə, əsəbiül-

mizac, işə yaramaz bir şey buraxır.

Axır vaxtlarda məktəblər xüsusi bir şəkil almışdır ki, indiyə kimi davam etməkdədir. Məktəb xüsusi bir emalatxana olmuş ki, “kağız” sahibi mühəndislər, doktorlar, nə bilim nələr-nələr kimi məzunlar hazırlayır. Müəllim xüsusi bir avtomat qramafondur ki, müəyyən bir mahnını oxumağa qadirdir. Müəllimlik vəzifəsi bir sənət şəklini almış. Böylə müəllim tərbiyəsi sayəsində də təkmil tapmış bir məzun yeni bir avtomat kimi tələqqi [qəbul] ediləcəkdir. Həqiqətən, böylə də görülür. Hal-hazırda bir doktor bulmazsan ki, elmi sayəsində, təcrübəsi nəticəsində elmi bir əsər yazsın. Ya bir mühəndis görməzsən ki, yeni bir makina icad etsin. Müsəlman doktoru kabinəçilik, müsəlman mühəndis qulluqçuluq edir. Çürütdüyü canı əvəzində, xəstə buraxdığı əsəbləri əvəzində bir parça əkmək almışdır. İştə, hansı sipəhsalar [sərkərdə] isə demiş: “Mənim ordumu düşmən ordusu deyil, düşmən müəllimləri münhəzim [məğlub] etmişdir.”

Mən nə mühəndisi, nə doktoru müttəhim etmirəm. Məqsədim fəqət məktəbimizin yaramaz olduğunu göstərməkdir.

Xüləfayi-Bəni-Abbasiyyə zamanında bir şeyx, məxdumuna [oğluna] məntiqdən dərs verirdi. Elmi bitirdikdən sonra bir gün oğlundan sorar: “Oğlum, bazarda nə gördün?” “Heç şey görmədim” deyə cavab verir. Qoca baba yənidən məxdumuna məntiq dərsi verməyə başlar. Yenə itmama yetirdikdən

[tamamladıqdan] sonra, yenə sorar. Yenə də öylə bir cavab alar. Üçüncü dəfədən sonra oğlundan “Bazarda nə gördün” deyə sorduqda, oğlu “Gördüklərim ya feil, ya təsəvvür” deyə cavab verir. Atası fəqət bundan sonra oğluna başqa elm tədrisinə şüru edər [başlayar].

İştə, elmi oxumaq üçün deyil, həyata tətbiqdən ötrü təhsil etməlidir. Bizim məktəb müəllimlərimiz isə böylə deyildir. Biz elmi fəqət məktəbdən kağız almaq üçün oxuduq. Müəllimlərimiz bizə elmi fəqət elm öyrətmək deyil, başqa məqsədlə oxutmuşlar. Bu da məktəb məsələsinin təəssüf ediləcək bir cəhətidir.

Bir dəfə sinemada Afrikanı göstərdirdilər. Buranın qumsalları, növbənöv heyvanatı, nəbatatı canlı olaraq gözüm bərabərində idilər. Mən həqiqətən sevinirdim. Tam bir sənə coğrafiyada oxuduğum Afrikadan o qədər məlumat almamışdım ki, on dəqiqəlik həqiqətdən o qədər məlumat aldım. İştə, həqiqi məktəb bundan ibarət olmalıdır.

Unutmayalım ki, yeni vətənimiz həyatı layiqincə düşünən, həyata yarar yeni qüvvələrə möhtacdır. Möhtacdır. Yenə də möhtacdır... Əfəndilərim, bütün başqa məsələləri ikinci sərəya buraxıb, məktəb məsələsini birinci olaraq həll etməlidir. Məktəb, məktəb, yenə də məktəb!

Hər bir millətdə zəmanə iqtisadi mövcubincə [zəmanənin ehtiyaclarına uyğun] bir cərəyan olur. (Qüruni-vüstada-

kı [Orta əsrlərdəki] din cərəyanı.) Zəmanəmizin də cərəyanı iqtisadi məsələlərdir. Bundan ötrü də məktəb lazımdır. Məktəbsiz nə vətənimizə sahib olarıq, nə də ki, millətimiz millətlər sırasına keçər. Məktəbimiz də fəqət həyat məktəbi olmalıdır.

Bugünkü Amerikanı götürünüz. Bura məktəbləri mütəəlliminə [tələbələrə] həyat öyrədir, zəhmətə məhəbbət artırır. Buranın köy [kənd] məktəblərində çocuqlara ziraət və fəllahət [əkinçilik və kəndlilik] dərsləri oxudulur. Həyata da tətbiq etdirilir. Bu gün Amerika köy məktəbində təhsil edən bir çocuq; qoca, təcrübəli bir bağban kimi ağac əkər, qələm vurur, çubuq peyvənd edər. Bura məktəbində dərslər oxuyan bir qız, inək sağır, toyuq cücəsi bəslər və qeyri... Bizim məktəbli çocuqlar da yaparlarmı əcəba? Müəllimlərimiz yaparmaz!

... məktəbində təhsil etdiyim vaxt “təcrübəli” bir müəllim cəbbəxana şəkildəki bir laboratoriyadakı makinaların heç birindən bizə barmaq qədər məlumat vermədi. Məktəbi bitirdik, o elmdən də imtahan verdik.

Amerikadakı çocuqlar kitabxanaları insanı təəccübləndirir. 6-7 sınındəki [yaşındəki] məktəblilər bu kitabxanalarda ora-bura soxulur, kitablar bulub oxuyur.

Böyüklərdən ötrü belə Amerikada adi kitabxanalardan başqa, səyyar kitabxana mövcuddur ki, bir ölkədən o biri ölkəyə kitablar göndərir. Bu da cəmiyyətlərdəki məktəblərin bir növüdür.

Bu gün Bakı əhvalına bir nəzər salalım. Bir bu qədər zavodlara malik bir islam ölkəsində sənə'ət [sənaye], “texnika” nə haldadır?

Zavodlar guruhur işləyir, müsəlman çocuqları isə səfil-sərgərdan alma, armut satır, küçələrdə dilənir. İnsaf ediniz. Bu zavodlar məktəb deyilmi əcəba? Bu millət yavrularını bir qarın çörək, bir dəst əlbisəyə bu zavodlara alıb, atilərini [gələcəklərini] təmin etməklə səkkiz qat mənfəət edəcəyiz: çocuq səfil olmaz, elmlı olar, sənətli olar, bir qəpik də artıq xərc olmaz, zira ki, çocuq çalışır.

Nə isə, yeni vətənimizə yeni məktəb lazımdır. Yeni məktəbsiz vətənimiz xaraba qalmağa məhkumdur. Yeni məktəblər də dirilər məktəbi olmalıdır. Əski məktəblər ölümlər məktəbidir.

Tələbə: Ayn. Əbdül

TERSK-DAĞISTAN İTTİHADİ [BİRLİYİ]

Tersk Cümhuriyyətinin Xalq Komissarlar Şurasının binagüzarlığı [sərəncamı] ilə Ərzaq kommissarı [naziri] bunların Qafqaziya millətlərinin cümhuri hökumətinin Tiflisdə olan üzvü və İncuş Milli Şurasının sədri Cabaqır ilə müzakirətdə bulunmaqdan ötrü Tiflisə gəlmişdir. Ələlumdə [birinci növbədə] Tersk Xalq Şurasının bolşevik məramnaməsindən imtina etməsi məsələsi,

Tersk-Dağıstan nahiyəsinin müstəqil elan edilməsi və Tersk nahiyələrinin rus əhalisi ilə Qafqaziya Dağıstanlılar İttifaqının cümhuriyyətə malik olmaları məsələsi müzakirə edilmişdir. İncuş Milli Şurasının Sədri Cabaqır ilə Butrin arasında büsbütün saziş hüsula gəlmişdir. Tersk-Dağıstan nahiyəsi siyasətdə təzə əsasların feilən icraya qoyulması üçün bu yaxın vaxtlarda hər iki nahiyə millətlərinin ictimasi dəvət edilməsi [iclasının çağırılması] təsəvvür olunmaqdadır. Bu qərar üzrə, Tersk-Dağıstan nahiyəsində sülh təriqi [yolu] ilə bolşevizmin təsviyə edilməsi [aradan qaldırılması] və Şimali Qafqaziya Cümhuriyyəti başlanması qarşısında bulunuruz.

TEATRO VƏ MUSİQİ

Bu günlərdə Hacıbəyov Qardaşları Müdiriyyəti, Bakıda olan türk artistlərindən mürəkkəb qüvvətli bir dəstə təşkil etməkdən ötrü hal-hazırda Bakıda yaşayan artistləri dəvət etmiş. Bu məsələ artistlərlə bərabər ətraflıca müzakirə edildikdən sonra, aşağıdakı qərar üzrə mükəmməl bir drama, opera və operetta dəstəsi təşkil edilmişdir. Aşuradan sonra həmin dəstə tərəfindən Mailov qardaşları teatrosunda tamaşalar göstərilməyə başlanacaqdır. Bu sənə keçmişlərə nisbət teatro işlərini müntəzəm bir hala salmaqdan ötrü istedadı-qabiliyyətə malik olan artistlər dəvət edilmişdir. Məzkur [adı

çəkilən] dəstəyə dəvət edilən artistlər bunlardır:

- 1) Hacığa Abbaszadə,
- 2) Əhməd Ağdamlı,
- 3) Cəlil Bağdadlı,
- 4) Hüseyin Ərəbli (rejissor),
- 5) Abbas Şərifzadə (rejissor),
- 6) Hüseyinqulu Sarablı,
- 7) Mirzə Muxtar Məhəmmədzadə,
- 8) Mirzəəğa Əlizadə,
- 9) Sidqi Ruhulla (Molla oğlu),
- 10) Ələkbər Hüseyinzadə,
- 11) Əbülhüseyin Anaplı,
- 12) Rza Darablı,
- 13)
- 14) Məhəmmədəli Qaibzadə,
- 15) Mirmahmud Kazımi,
- 16) Xəlil Hüseyinzadə,
- 17) Məhəmmədağı Bağırzadə,
- 18) İbrahim Atakişizadə,
- 19) Bağır Cabbarzadə,
- 20) Yunis Nərimanzadə,
- 21) Mim. Ayn. Sidqi (sufiyor),
- 22) Hacıbaba Şərifzadə,
- 23) Rüstəm KazıMZadə,
- 24) Cəmil bəy Qarabaği.

Xanımlar:

- 25) Yeva Olenskaya,
- 26) Məğfurə xanım,
- 27) Münəvvər xanım,
- 28) Mina xanım.

Müdiriyyətin qərarına görə, bundan böylə həftədə üç gün məzkur dəstə tərəfindən növbə ilə olaraq drama, komediya, opera və operetta tamaşaları göstəriləcəkdir. Müdiriyyət artistləri Azərbaycan Hökuməti ilə qonşu cümhuriyyətlərin başqa şəhər-

lərində tamaşalar verməkdən ötrü bəzən “turne”yə çıxacaqlardır. Həmin dəstədə iştirak edən artistlər müdiriyyət tərəfindən xüsusi vəsiqəyə malikdirlər. Artistlər gələcək tamaşalar üçün hazırlanmaqdadırlar.

XARİCİ XƏBƏRLƏR

Generallar məhkəmə qarşısında

Rostovdan Tiflisə gəlmiş bir zabitin dediyinə görə, bu günlərdə xalq məhkəməsində sabiq Qafqaziya nahiyəsi ərkanının rəisi general Bolxovitinov və 4 nəfər qeyri generallar mühakimə edilmişlərdir. Bunlar cəbhəni boşaldıb, hökumət bolşeviklər əlinə keçdikdən sonra onların idarələrində işləyib, öz bilik və təcrübələri ilə bolşeviklərə müavinət [yardım] etməkdə və bununla da Rusiya Hökumətinin məhv olmasına səbəb olmaqda müttəhim edilmişlərdir.

Xalq məhkəməsi generalları gülləbaran edilməklə edam cəzasına məhkum etmişdir. Məhkəmənin qətnaməsini general Alekseyevə göndərdikdə, Alekseyev edam cəzası əvəzinə generalları 10 il kürək cəzasına təbdil etmişdir [dəyişdirmişdir]. Hal-hazırda bu generallar həbsxanadadırlar.

Sızran Hökuməti

Sızranda yeni hökumət təşkilatını “Əxbar” qəzetəsi xəbər verir. Avksenteyev, Volski, Oqanovski, Çaykovski və general Boldirev hökumətə daxil ol-

muşlar. Bunlardan üç nəfəri inqilabçı, bir nəfəri Rusiyanın İadəsi firqəsinə və bir nəfəri də Xalq Sosialisti firqəsinə mənsubdurlar.

Almaniyanın yeni kansleri

Məlum olduğu üzrə Almaniyaadakı böhrandan sonra yeni kanslerliyə Prins Maks [Badenski] təyin edilmişdir. Yeni kansler barəsində “D. N.” qəzetəsi yazır ki, bu zat öz kamalı ilə əskidən məşhurdur. “S. D.” qəzetəsi deyir ki, Prins Maks həyatı-siyasiyyədə yeni əqidələr, yeni əsaslar tərəfdarıdır.

İsveçrə mətbuatı da Prins Maks barəsində bir çox məqalələr yazmışdır. “T.” qəzetəsi yazır: “Almaniyanın yox olmasını istəyən zat, millət səsinin hökumətdə eşidilməsini layiqli ədd [hesab] edən zat, Almaniyaadakı yeni nizamı təbrik etməlidir.”

Romanya mətbuatı Bolqariya haqqında

Romanya mətbuatı bu axır vaxtda, Bolqariyanın son vəziyyəti barəsində qələm yürüdərək Bükreşdə [Buxarestdə] çıxan hökumət qəzetəsi “Malinovun işi” ünvanlı məqaləsində yazır ki, “Davadan yorulmaq heç də Malinovun təşəbbüsünü müdafiə etməyir. Alman və Avstriya qoşunlarının Sofiyaya sürətlə girmələri göstərir ki, Bolqariya paytaxtında iğtişaş başlanılmasına Vyana və Berlində inanmışlar. Bolqariya məmləkətinin müharibə meydanına dönəcəyini gözləməlidirlər. Biz onların siyasətini müdafiə və müttə-

him etməyiriz.”

Özgə qəzetələrin yazdığına görə, Bolqariya hadisəti mühim nəticələr verməyəcəkdir. Romanyanın iki il müharibə imtahanı bolqarları bu iqdandan [təşəbbüsdən] saxlayacaqdır.

Fransada rus qoşunları

Fransadan İsveçrəyə, oradan da bolşevik heyəti vasitəsi ilə Rusiyaya qaçmış sabiq rus saldatı Kolesnikov, Fransadakı rus qoşunları barəsində atıdakilə [aşağıdakı] məlumatı Moskva qəzetələrində nəşr etmişdir:

Rus saldatları arasında bolşevizm cərəyanı Rusiya və Fransa hökumətləri tərəfindən dayandırıldı. Keçən il iyul ayında saldatları Lekartenə köçürdükdə, bunların arasında iğtişaş baş verdi. Dörd alaydan ancaq dörd min nəfərə yaxın zabit və əsgər Müvəqqəti Hökumətə tərəfdar çıxdı. Fransa süvari və bataryası vasitəsi ilə onlar iğtişaşçıları üç gün mühasirəyə aldılar. Bolşeviklər ərzaq yoxluğundan və çoxlu tələfat verdiyindən naşi, təslim olub 50 nəfərə kimi nümayəndə və 300 nəfərədək saldat məhbus edildilər. Məhbuslar və axırda soldatlar, həpsi İl-d’Eks cəzirəsinə [adasına] göndərilib, xahiş edənlərə [istəyənlərə] gündə üç frank mizd ilə meşədə ağac kəsdirildilər. 8 minə kimi saldatlar işləməkdən imtina edib Afrikaya göndərildi. Yerdə qalanlar isə Kolesnikovla bərabər İsveçrə sərhədinə göndərilib, meşələrdə işlədilmişlər. Kolesnikov buradan Rusiyaya qaçmağa müvəffəq olmuşdur.

HÖKUMƏT MÜƏSSİSƏLƏRİ

Mərkəz Komandanlığı – “Avropa” mehmanxanasında.

Daxiliyyə Nəzarəti ilə Ticarət və Sənəət [Sənaye] Nəzarəti, Rotşildin evindən dəniz kənarında Babayevin evinə nəql edilmişdir.

Ərazi nazirinin dəftərxanası, Ərazi və Dövlət Əmlakının İdarəsi, Vodovoz-nı küçədə Mitrofanovun səkkiz nömrəli evindədir.

Xariciyyə nazirinin dəftərxanası – “Metropol”, 28 və 29 nömrəli otaqlar.

Nəzarət İşləri İdarəsi dəftərxanası: “Metropol”, 30, 31 və 32 nömrəli otaqlar.

Heyəti-Vükəla Rəisi [Baş Nazir] – “Metropol”, nömrə 33.

Ərzaq Nəzarəti – “Metropol”, 34 və 35 nömrəli otaqlar.

Türük və Məabir [Nəqliyyat və Rabitə] naziri müavini – “Metropol”, nömrə 38.

Ədliyyə Nəzarəti – “Metropol”, nömrə 40, 41, 42.

Hərbiyyə Nəzarəti – “Metropol”, 43.

Hökumət Kontrolu dəftərxanası – “Metropol”, nömrə 44 və 45.

Maliyyə Nəzarəti – “Metropol”, 49 və 50.

Hifzüssihhə Nəzarəti [Səhiyyə Nazirliyi] – Bolşoy Morskoy küçədə, Totovun ünası [qızlar] gimnaziyası.

Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti [Sosial Təminat Nazirliyi] – “Metropol”, nömrə 56 və 57.

Azərbaycan Dəmiryolu İdarəsi elan edir ki, bu ilin 4 təşrini-əvvəl[in]də Bakı ilə Tiflis şəhərləri arasında 3 və 4 nömrəli qatarlar bu qərarla hərəkət edəcəklər:

Mövqiflərin [stansiyaların] adı	Qatar nömrə 3			
	gəlir		çıxır	
	saat	dəqiqə	saat	dəqiqə
Bakı	-	-	7	7
				axşam
Hacıqabul	11	22	11	57
				axşam
Yevlax	5	35	6	
				sabah
Gəncə	8	3	8	23
				sabah
Ağstafa	11	15	11	23
				günüz
Tiflis	3	56	-	-
				günüz

Mövqiflərin [stansiyaların] adı	Qatar nömrə 4			
	gəlir		çıxır	
	saat	dəqiqə	saat	dəqiqə
Tiflis	-	-	11	10
				axşam
Ağstafa	4	22	4	47
				axşam
Gəncə	7	34	7	59
				axşam
Yevlax	9	44	2	4
				sabah
Hacıqabul	3	24	3	39
				günüz
Bakı	7	36	-	-
				axşam

Müdirlər:
Ceyhun bəy Hacıbəyli
Şəfi bəy Rüstəmbəyli

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Azərbaycan Cümhuriyyəti Dairəsindən...

səh. 226. “gerbovoy”: rəsmi sənədlərə yapışdırılan və xüsusi vergi ödənişini göstərən marka.

“kanselyarski”: dəftərxana vergisi əvəzində işlədilən marka.

Elan

səh. 225. “Sovet syezd”: Bakı Neft Sənayeçiləri Qurultayı Şurası nəzərdə tutulur.

Türk duyğuları: Artıq oyan

səh. 230. “Təmmuz 334”: burada il, rumi təqvimlə (1334-cü il) verilmişdir. Miladi təqvimlə 1918-ci ilə uyğundur. Qəzetdə “334” yerinə səhvən “224” getmişdir.

“Zəfər yolunda: Ordunun dastanı” şeyri üçün (səh. 230-232) lüğət

vaqur: məğrur

pınar: bulaq

seyhə: çıxırtı

issizlik: kimsəsizlik, tənhalıq

məşhəd: şəhadət yeri; kiminsə şəhid olduğu, yaxud şəhidin dəfn edildiyi yer

rixtim: sahil; liman

şəhrayin: şənlik

Zəfər Yolunda: Ordunun dastanı

səh. 231 “Bu dövlətin xərtəsini dəyişdirən Navarinlər”: Güman ki, 1768-1774-cü illər Osmanlı-Rusiya müharibəsinin gedişində, 1770-cildə baş tutan Navarin döyüşü və 1827-ci ildə Türkiyə donanması ilə Rusiya, İngiltərə və Fransanın birləşmiş donanma gücü arasında baş tutan Navarin

dəniz döyüşü nəzərdə tutulmuşdur.

“Petro ilə Katerinin...”: Rusiya imperatoru I Pyotr və Rusiya imperatriçası II Yekaterina nəzərdə tutulur.

“Osman, Babur ellərini soyanların millətləri”: Osmanlı imperiyasının banisi I Osman və Böyük Moğol imperiyasının banisi Babur nəzərdə tutulur.

“Bu gün burada böyük Sultan Muradların məşhədləri”: Osmanlı sultanı I Murad nəzərdə tutulmuşdur.

“Fatehlərin bəldələri, Səlimlərin məbədləri”: Osmanlı sultanları II Mehmed (Fateh) və I Səlim (Yavuz) nəzərdə tutulmuşdur.

səh. 232. “Əl-Cəzirə anbarları”: Sudanın əyaləti olan Əl-Cəzirə nəzərdə tutulur.

“Qərbin bəxtsiz Əməvilər dövlətinə”: Əndülüs Əməvi dövləti nəzərdə tutulur.

“Ərtoğrulun nəslinə də qadın kimi saç yoldursun”: Osmanlı dövlətinin banisi I Osmanın atası Ərtoğrul Qazi nəzərdə tutulur.

İqtisadiyyat

səh. 234. “Xüləfayi-Bəni-Abbasiyə”: Abbasi xəlifələri nəzərdə tutulur.

səh. 235. “... məktəbində təhsil etdiyim vaxt”: qəzetdə məktəbin adı boş buraxılmışdır.

səh. 236. “Tələbə: Ayn. Əbdül”: bu imza Əbdül Əbdülova məxsusdur.

Tersk-Dağıstan ittihadı

səh. 236. “Qafqaziya millətlərinin cümhuri hökuməti”: Dağlılar Respublikası Hökuməti nəzərdə tutulur.

Teatro və musiqi

səh. 237. Aktyorların “Azərbaycan” qəzetindəki siyahısında 13-cü yer boş saxlanmışdır. Bu yerdə Əhməd Anatollunun adı olmalıdır.

Xarici xəbərlər:**Sızran Hökuməti**

səh. 238. “Bunlardan üç nəfəri inqilabçı, bir nəfəri Rusiyanın İadəsi firqəsinə və bir nəfəri də Xalq Sosialisti firqəsinə mənsubdurlar.”: ardıcılıqla, Sosialist İnqilabçılar Partiyası, Rusiyanın Dirçəlişi İttifaqı və Xalqçı Sosialistlər Partiyası nəzərdə tutulur.

Hökumət müəssisələri

səh. 239. “Daxiliyyə Nəzarəti ilə Ticarət və Sənəət Nəzarəti...”: “Sənəət” yerinə qəzetdə səhvən “Nafiə” getmişdir.